

W. L. WILMSHURST

Masoneria și înțelesul ei tainic

Prefață și note de
VASILE ZECHERU

Traducere din limba engleză de
ILIE ILIESCU

EDITURA HERALD
București

*Dar ia seama ca nu cumva să întinezi Sfintele
Sfintelor. Ci să le privești cu evlavie și să cinstești
cele ale lui Dumnezeu cel ascuns prin cunoștințe
înțelegătoare și nevăzute, păstrându-le neîmpărtășite
și neîntinate față de cei nedesăvârșiți (nesfințiți), ci
comunicându-le în chip sfânt și prin iluminare sfântă
numai celor sfinți dintre sfinți.*

Dionisie Areopagitul,
Ierahia Bisericească I,1

CUVÂNT-ÎNAINTE LA A DOUA EDIȚIE ROMÂNEASCĂ

Fără îndoială, cartea de față, pe care vom încerca s-o prezentăm succint în aceste rânduri, ar putea fi considerată o veritabilă perlă a genului, deopotrivă unică și inestimabilă atât în ceea ce privește conținutul său, cât și interpretările originale privind simbolistica și ritualurile masonice. Desigur, o *teologhisire* a problematicii inițiatice precum cea pe care ne-a lăsat-o moștenire Walter Leslie Wilmshurst (1967-1929) nu poate fi la îndemâna oricui. De regulă, cel ce se încumetă la un astfel de travaliu într-un deoalarea sacrului o va face doar în urma unui imbold lăuntric generat, cel mai adesea, de trăirea la propriu a unei stări de conștiință ce nu poate fi încadrată în categoria celor obișnuite.

În acest sens, ar putea fi edificator faptul că, la un moment dat, un anume John Hammill – Mare bibliotecar al Marii Loji Unite a Angliei¹ – îl va fi caracterizat pe W. L. Wilmshurst ca fiind un autor „...cu picioarele adânc înfipite în nourii cei veșnic nestatornici...”; intenționat sau nu, vremelnicul ierarh reușea, prin aceasta, o subtilă și inspirată trimitere la celebra poziționare atipică a Spânzuratului din

¹ *United Grand Lodge of England* (UGLE).

Tarot¹. Astfel, va fi fost proiectată asupra autorului cărții o lumină aparte, ce ilustrează acea discretă și misterioasă capacitate a omului de a vedea dimensiunea subtilă a realității, de a vedea în duh, cum se spune în ortodoxie. În egală măsură, caracterizarea pe care tocmai am amintit-o poate fi receptată și ca o simplă și nevinovată ironie, cum se-ntâmplă adesea când oameni imuni la acțiunea sacralului și a inițierii fac referiri la iluminare și la puținii trăitorii ai unor astfel de experiențe tulburătoare.

Din fericire însă, aerul rarefiat al înălțimilor – pe care W. L. Wilmschurst îl face perceptibil pentru noi toți în această carte – ne oferă nu doar posibilitatea de a privi dintr-o altă perspectivă scrierile sale, ci și un prilej de a proiecta o lumină nouă asupra omului care a conceput și finalizat această remarcabilă operă destinată să evidențieze capacitatea specială a ritualului inițiativ de a transmite fiorul sacralului și al transcendenței. Pentru toate acestea și pentru toate minunatele sale lucrări masonice², îl putem considera pe W. L. Wilmschurst ca fiind un rafinat și inspirat exeget al problematicei inițiatice și un fin cunoscător al dimensiunii subtile, îndeobște aruncată între paranteze de către cei cărora le lipsește simțul sacralului și, deopotrivă, echipamentul inițiativ autentic.

Coordonatele vieții autorului sunt simple: s-a născut în anul 1867 la Chichester și a murit la Londra în 1929,

¹ Personajul sugerează o ancorare în Cer diferită, așadar, de postura omului de rând, cel cu picioarele pe Pământ, și ghidat în acțiunile sale de o gândire analitică, secvențială, rațională; spânzuratul are acces la *gnosis* (cunoașterea luciferică), în timp ce omul de rând se limitează la o cunoaștere paradisiacă, dacă ar fi să folosim limbajul lui Lucian Blaga din celebra sa lucrare *Trilogia cunoașterii*.

² *Secretele filozofice fundamentale privind Masoneria, Bazele mistice ale Francmasoneriei, Instrumentele de lucru ale unui maestru din Ritul York, Extaz mistic și magie ceremonială etc.*

iar între aceste două repere capitale viața sa curge lin și constant, marcată de un fabulos *fin de siècle* și de un teribil și nimicitor cataclism socio-politico-militar cu care, prin forța împrejurărilor, a fost contemporan – Primul Război Mondial. În anii deplinei sale maturități îl vom găsi pe W. L. Wilmshurst ca avocat în baroul din Huddersfield, unde va activa cu profesionalism și cu deplină dedicare până la sfârșitul vieții sale.

Inițierea lui W. L. Wilmshurst în tainele masoneriei este consemnată în anul 1899; avea pe atunci treizeci și doi de ani și, potrivit uzanțelor, se autodeclara ca fiind un bărbat liber și de bune moravuri. În calitate de proaspăt ucenic în Loja Huddersfield, tânărul nostru avocat va fi fost, poate, plăcut surprins, fascinat chiar, de bogăția sensurilor morale și spirituale atribuite unor banale unelte masonice precum compasul, echerul, rigla, mistria sau firul cu plumb. Mai apoi, în calitate sa de companion, va fi descoperit cu infinită mirare accentele speciale pe care doctrina masonică le sugerează în legătură cu spiritul de întraajutorare și de conlucrare în desăvârșirea unei lucrări grandioase, generic denumită Templul ideal al umanității. În fine, după ce vreme de peste trei decenii a parcurs toate treptele prescrise în ritualuri, timp în care se va fi încărcat cu sublima cunoaștere și va fi dobândit inclusiv acele mult râvnite grade masonice înalte în cadrul Ritului de York, W. L. Wilmshurst găsește de cuviință să-și consemneze reflecțiile în această materie. Astfel se va fi născut principala sa lucrare, cartea de față, intitulată în original *The Meaning of Masonry*, în care el încearcă să explice inexplicabilul, utilizând cuvinte omenești – simple convenții considerate, în mod obișnuit, pe cât de limitate și de inapte, pe atât de nerelevante în astfel de întreprinderi.

Autorul pare pătruns de ideea că, în chiar centrul ritualului masonic, exista un mesaj puternic și adânc ocultat, ceva greu de sesizat, care însă îi poate conferi căutătorului de Lumină semnificația primă și decisivă referitoare la masonerie și la rostul său profund inițiativ; de aceea, poate, la un moment dat, se va fi simțit dator să se justifice fără drept la replică:

Pentru cei ce văd „știința” masonică ca pe obținerea unor plăceri ceremoniale și sociale temperate cu o etică elementară, interpretările mele vor fi discreditate ca fiind fanteziste. Însă, din această cauză, ele nu sunt scrise. Acestea sunt menite pentru un număr tot mai mare de frați care realizează că masoneria este un custode al „cunoașterii de sine” și care consacră adevărurile profunde ale științei spirituale sub voalul său de alegorie. Din momentul în care am fost inițiat, am fost convins că există mai mult decât un club social și participarea la dineuri. Dacă cineva dorea să înființeze un astfel de „club”, nu s-ar fi deranjat niciodată să creeze astfel de ritualuri atât de puternice și enigmatice doar pentru performarea participării la dineuri. Ceea ce m-a impresionat este puterea ritualurilor și, cu cât mă adâncesc mai mult în originile Francmasoneriei, cu atât mă conving eu singur că acestea au un efect spiritual pozitiv asupra oricărui om care le deservește.

Cum este și firesc, lucrarea lui W. L. Wilmschurst debutează cu o scurtă *Introducere* destinată să ofere cititorului declarația de intenții a celui ce semnează ca unic autor. Astfel, ni se spune încă de la început că, în esență, cartea se vrea a fi o călăuză pentru înțelegerea unui fenomen pe cât de subtil și de profund, pe atât de universal, fenomen ce însoțește istoria comunităților umane indiferent dacă acestea s-au dezvoltat în interconectare cu altele sau în completă izolare.

INTRODUCERE

POZIȚIA ȘI POSIBILITĂȚILE ORDINULUI MASONIC

Materialul prezentat în lucrarea de față se adresează exclusiv membrilor Ordinului Masonic, constituit potrivit regulilor Marei Loji Unite a Angliei. Tuturor acestora lucrarea le este oferită în spiritul cel mai înalt de fraternitate și bunăvoință, drept mulțumire pentru ajutorul pe care autorul l-a primit prin asocierea lui cu acest Ordin timp de peste treizeci și doi de ani. Lucrarea a fost scrisă cu scopul de a contribui la o înțelegere mai profundă a semnificației Masoneriei și pentru a furniza o explicație a acesteia, fapt reclamat neîncetat și care devine cu atât mai necesară, având în vedere creșterea nemaiîntâlnită a interesului pentru, și aderarea la acest Ordin în zilele noastre.

Înțelesul Masoneriei constituie totuși un subiect care, de obicei, rămâne cu totul neexplicat și, în consecință, cu totul neînțeles membrilor Ordinului, cu excepția câtorva care studiază acest subiect în particular. Autoritățile în materie, care se referă la cu totul alte aspecte și care constituie o comunitate organizată exemplar și condusă admirabil, nu au întreprins nimic pentru a explica și a preda „nabila știință” pe care Masoneria consideră că o întruchițează și pe care, cu siguranță, a fost gândită să o împărtășească. Se pare că nu este pus la îndoială faptul că primirea în Ordin va fi însoțită automat de o abilitate de a aprecia,

imediat și la întreaga ei valoare, tot ceea ce se poate găsi acolo. Or, avem de-a face cu un caz contrar, căci Masoneria este o expresie tainică și criptică a dificilei științe a vieții spirituale, iar înțelegerea ei presupune, pe de o parte, o călăuzire specială și competentă și, pe de alta, o dorință sinceră și hotărâtă de a cunoaște și o capacitate sporită de percepție spirituală din partea celor care urmăresc să fie inițiați; deseori, pot fi întâlniți confrăți cărora le pierde interesul pentru acest subiect deoarece consideră că Masoneria nu înseamnă nimic pentru ei și nici nu binevoiesc să accepte vreo explicație sau să-i acorde importanța cuvenită.

Dacă ar fi fost furnizată, asimilată și pusă în practică o astfel de instruire, procesul de Inițiere în cadrul Ordinului ar fi substanțial accelerat și aprofundat, iar eficiența lui, ca mijloc de Inițiere, ar fi fost mai intensă. În același timp, acest fapt s-ar dovedi și un mijloc de protecție suplimentar împotriva admiterii în cadrul Ordinului a unor membri nepotriviți – prin care înțelegem nu numai personale care nu reușesc să satisfacă cerințele convenționale corespunzătoare, dar, de asemenea, și pe cei care, deși răspund acestor exigențe, sunt atât de neevoluați intelectual și spiritual, încât nu pot beneficia de Inițiere în adevăratul ei sens, deși aceștia traversează formal întreaga suită a ritualului de Inițiere. Calitate spirituală, mai degrabă decât număr de membri; abilitate de a înțelege sistemul masonic și de a duce implicațiile lui în experiență personală, decât conferirea, de ochii lumii, a ritualului lui – iată ce constituie dorința Francmasoneriei din zilele noastre.

Lucrarea de față încearcă să suplinească, în parte, absența explicațiilor în această privință. Primele două capitole au fost citite în cadrul unor conferințe prezentate în adunările Lojii. Multe observații primite ulterior m-au determinat să reiau subiectul lor mai în detaliu decât s-ar

putea face în cadrul unor lecturi ocazionale și, prin urmare, acestea au fost dezvoltate în mai mare măsură, adăugându-se note privind simbolismul Masoneriei. Pentru a completa observațiile ce se referă la sistemul Masoneriei, a fost, de asemenea, necesar să adăugăm un capitol despre ceea ce constituie coroana și vârful gradelor Masoneriei fără de care sistemul ar fi imperfect – Ordinul Masonilor Arcului Regal¹. În cele din urmă, a mai fost adăugat un capitol referitor la subiectul important ce constituie baza tuturor celorlalte, și anume relația, mult atenuată de altfel, dintre Misteriile Antice și Masoneria modernă – în calitatea ei de urmaș spiritual al acestora.

Astfel, în cele cinci capitole ale cărții am căutat să întreprindem o cercetare a întregului subiect masonic, așa cum este formulat de gradele Ucenic și Arcul Regal, dorind astfel să facem cât mai multă lumină pentru numărul din ce în ce mai mare al confracțiilor care simt că Masonii păstrează, cu sfințenie, ceva mai profund și mai important decât ceea ce, în absența unei îndrumări, ei au fost în stare să realizeze și care nu se dovedește a fi mai mult decât o cercetare elementară, nicidecum completă.

Subiectul ar putea fi tratat mai în profunzime, folosind o metodă mai tehnică și cu referințe numeroase din partea celor care sunt autorizați în materie, dacă s-ar dori un tratat mai pretențios și la un nivel intelectual mai elevat. Însă masonului de nivel mediu un astfel de tratat îi va fi, probabil, mai puțin folositor decât o expunere sumară, exprimată în termeni tot atât de simpli și netehnici, așa

¹ Ritul York este compus din mai multe corpuri capitulare, între care și Ordinul Masonilor Arcului Regal; ca secțiune de sine stătătoare corpul capitar astfel intitulat administrează patru grade distincte: Maestru de Marcă, Fost Maestru Venerabil, Maestru Excelent și Mason al Arcului Regal (V.Z.)

cum ar putea fi formulați de numeroasele referințe literare. Datorită unor însemnări scrise la date diferite, în capitolele scrise recent pot apărea unele repetiții, mai ales la punctele de care ne-am ocupat deja, cu toate că o nouă formulare poate fi avantajoasă pentru accentuarea acelor puncte și menținerea continuității expunerii.

Din motive explicate chiar în acest capitol, înțelegerea gradului Sfântul Arc Regal se va dovedi, probabil, destul de dificilă pentru cei neinițiați în literatura și psihologia misticii religioase; în acest caz, studierea acestui subiect poate fi amânată sau neglijată. Cum însă expunerea sistemului masonic ar fi, ca și sistemul însuși, incompletă fără o legătură cu acest grad suprem și având în vedere că acest grad se ocupă de experiența psihologică și spirituală avansată, a cărei explicație se dovedește întotdeauna a fi dificilă, acest subiect a fost tratat aici cât mai simplu cu putință și, mai degrabă, în ideea că se pot atinge niveluri spirituale înalte, așa cum ne arată gradele Francmasoneriei, decât cu speranța că aceste cunoștințe vor fi ușor înțelese de cititorii lipsiți de experiență mistică și, poate, nefamiliarizați cu mărturiile mistice.

Această lucrare evită în mod deliberat să se ocupe de istoria Francmasoneriei și de aspectele vechi și arheologice ale ei. Informațiile și detaliile despre sistemele de organizare, schimbările istorice și dezvoltările aspectelor exterioare referitoare la Francmasonerie, relațiile ei cu vechile Loji și numele oamenilor iluștri care au contribuit la răspândirea ei, – toate aceste lucruri – și multe altele asemănătoare – pot fi găsite și în alte lucrări. Toate acestea sunt subordonate însă singurului lucru viu după care tânjesc atâția Frați: cunoașterea descendenței și scopului spiritual al Ordinului și valoarea actuală a ritualurilor de Inițiere.

SIMBOLISMUL PROFUND AL MASONERIEI

Candidatul, care își propune să intre în Francmasonerie, își formează rareori o idee exactă despre natura pasului pe care îl face angajându-se în această lucrare. Chiar și după admitere, el nu va putea să explice satisfăcător ce este Masoneria și în ce scop există Ordinul în care a intrat. El va afla, într-adevăr, că acesta este un „sistem de moralitate învăluit în alegorie și ilustrat prin simboluri”, dar această explicație, deși adevărată, este doar parțial adevărată și nu îl duce prea departe.

Pentru mulți membri ai Masoneriei, aceasta înseamnă, pur și simplu, o organizație ce pare să combine caracteristicile unui club cu cele ale unei societăți de binefacere. Ei descoperă aici un anumit element religios, dar, întrucât li se spune că discuțiile cu caracter religios – care înseamnă, bineînțeles, controverse religioase cu caracter sectant – sunt interzise în interiorul Lojilor, ei ajung la concluzia că Masoneria nu este o instituție religioasă și că învățăturile ei au doar un rol suplimentar și secundar față de orice doctrină religioasă pe care se întâmplă să o susțină. Uneori se aude remarca potrivit căreia Masoneria „nu este o religie” – observație care, într-un anumit sens, este pe deplin adevărată –, alteori că ea este o religie secundară sau suplimentară – ceea ce este cu totul neadevărat. Alteori

se presupune că Masoneria ar fi un sistem extrem de vechi, și acest lucru este destul de răspândit, chiar printre proprii ei membri. Acest sistem ar fi fost practicat și s-ar fi degradat aproape până la forma prezentă față de originile lui egiptene sau, cel puțin, față de cele ebraice străvechi – un punct de vedere care, la rândul lui, nu posedă nimic altceva decât partea cea mai mică a adevărului.

Pe scurt, despre originea și istoria Masoneriei se dețin cele mai vagi noțiuni, în timp ce subiectul cel mai însemnat al scopului imediat și prezent al acesteia rămâne aproape cu totul în afara conștiinței multora dintre membrii Ordinului. Noi ne întâlnim în Loji în mod regulat, îndeplinim ceremonialul și repetăm formulele noastre catehetice noapte de noapte, într-un grad mai scăzut sau mai ridicat de inteligență și de perfecțiune verbală, și acolo se sfârșește activitatea noastră, ca și cum aptitudinea de a îndeplini această activitate în mod lăudabil ar fi însăși desăvârșirea lucrării masonice. Rareori sau niciodată folosim întâlnirile din cadrul Lojilor – dedicate acum aproape exclusiv săvârșirii ceremoniilor – pentru a împlini și celălalt scop la fel de important pentru care au fost gândite: „explicarea Misteriilor Ordinului”; și poate că neglijarea acestora de către noi se datorează faptului că nu am înțeles cum se cuvine ce reprezintă acele Misterii în care Ordinul a fost gândit inițial să ne introducă.

Cu toate acestea, există un mare număr de frați care ar îndrepta bucuroși această deficiență evidentă, frați la care Masoneria, chiar și în aspectul ei mai limitat, face un călduros apel și care simt apartenența la Ordin ca fiind un privilegiu, care i-a adus în prezența a ceva mai însemnat decât ceea ce cunoșteau înainte, care consfințește un scop și care ar putea dezvălui un mesaj mai profund decât ar putea ei să înțeleagă în prezent.

N-are niciun rost să ne focalizăm prea mult asupra deficiențelor în cunoașterea sistemului căruia îi aparținem. Mai important este să se ofere unele indicații sau repere pe care cei ce doresc le pot dezvolta de unii singuri, în intimitatea propriei lor gândiri, căci, la urma urmei, nimeni nu poate comunica altuia învățăturile profunde în Masonerie. Fiecare om trebuie să le descopere și să le învețe pentru sine însuși, deși un prieten sau frate ar putea să-l conducă o anumită distanță pe calea înțelegerii. Se știe că până și secretele elementare și superficiale ale Ordinului nu trebuie să fie dezvăluite persoanelor nepregătite în acest sens; motivul pentru care a fost impusă această interdicție nu se referă la faptul că acele secrete ar avea vreo valoare deosebită, ci din cauză că se urmărește disciplinarea tăcerii în vederea păstrării îndeosebi a secretelor importante, adânci, dintre care unele, din motive întemeiate, nu trebuie să fie dezvăluite, iar altele, într-adevăr, nu trebuie transmise sub niciun motiv, deoarece ele depășesc limitele puterii de comunicare.

Așadar, este bine să subliniem de la început că Masoneria este un sistem sacramental, posedând, asemenea tuturor sacramentelor, o parte exterioară și vizibilă, ce constă din ceremonial, doctrină și simboluri pe care le putem vedea și auzi, și o parte interioară, lăuntrică, intelectuală și spirituală, care este ascunsă în spatele ceremonialului, doctrinei și simbolurilor și care este disponibilă numai masonului care a învățat să-și folosească imaginația spirituală și care poate aprecia realitatea aflată în spatele vălului simbolului exterior. Bineînțeles, oricine poate să înțeleagă semnificația mai puțin profundă a simbolurilor noastre, mai ales cu ajutorul lecturilor lămuritoare, dar acestuia îi poate scăpa înțelesul schemei, considerată ca un întreg vital.

Este absurd să ne gândim că o organizație vastă cum este Masoneria a fost predestinată doar ca să-i învețe pe oamenii acestei lumi înțelesul simbolic al câtorva instrumente simple folosite de constructori sau să dezvolte în noi asemenea calități elementare, precum dreptatea și cumpătarea (chiar și copiilor din școlile sătești li se predau aceste subiecte), sau să imprime asemenea principii simple de morală, precum iubirea frățească pe care fiecare biserică și fiecare religie le propovăduiește, sau să fie folosită ca mijloc de alinare a suferințelor, atât ale nemasonilor, cât și ale noastre, sau ca să răspândească adevărul pe care fiecare copil îl învăța de la mama sa atunci când încă stătea pe genunchii ei. În mod sigur, nu există, de asemenea, nevoia ca noi să ne alăturăm unei organizații secrete pentru a afla că scriptura Legii Sfinte este un izvor de adevăr și de învățătură sau să participăm la importanta și atent pregătita ceremonie de gradul trei, doar ca să aflăm că fiecare dintre noi trebuie să murim. Ordinul, a cărui lucrare suntem învățați s-o onorăm cu numele de „știință” sau „artă regală”, are cu siguranță în vedere un țel mai înalt decât insuflarea necesității de a practica virtuțile sociale comune întregii lumi și care, în niciun caz, nu sunt monopolul francmasonilor. Desigur, se cuvine ca noi să ne familiarizăm cu ceea ce reprezintă acest obiectiv mai înalt, pentru a ne întreba de ce îndeplinirea acestui țel merită să fie numită știință și să ne lămurim ce sunt acele „Misterii” pe care doctrina noastră ne promite că le vom putea atinge în cele din urmă, dacă ne vom concentra destul de intens pentru a înțelege ce poate Masoneria să ne învețe.

Realizând, aşadar, ce nu poate fi Masoneria, să ne întrebăm ce este ea. Dar, înainte de a răspunde, iată câteva fapte ce vor ușura demersul nostru. În toate perioadele din istoria omenirii și în orice parte a globului au existat,

în afara bisericilor oficiale, ordine și societăți secrete care urmăreau să-i învețe pe oameni ce sunt „Misteriile” și să facă cunoscut minților potrivite și pregătite unele adevăruri despre viața oamenilor, unele învățături referitoare la lucruri divine, despre lucruri ce țin de liniștea noastră, de natura umană ca și despre destinul omenesc. Toate aceste lucruri nu au fost publicate fiindcă nu s-a dorit să fie cunoscute de către mulțime, care ar fi profanat acele învățături și ar fi folosit cunoștințele ezoterice ce le-au fost împărtășite în scopuri corupte și dezastruoase.

Ni se spune că aceste „Misterii” au fost predate cândva „pe cele mai înalte coline și în cele mai joase văi”, expresie care nu este decât o figură de stil pentru a spune, mai întâi, că ele au fost predate în cea mai mare izolare și în cel mai mare secret și, în al doilea rând, că ele au fost predate atât în forme simple, cât și în forme avansate, în funcție de capacitatea de înțelegere a discipolilor acestora. Este vorba, bineînțeles, de cunoașterea comună tuturor marilor sisteme secrete ale Misteriilor (despre care spunem că sunt „ordinele nobile ale arhitecturii”, adică ale zidirii sufletului) care au existat în Orient, în Caldeea, Asiria, Egipt, Grecia, Italia, printre evrei, printre mahomedani și printre creștini, chiar și printre popoarele africane necivilizate. Toți marii învățați ai omenirii: Socrate, Platon, Pitagora, Moise, Aristotel, Virgiliu, autorul poemelor homerice și marii tragedieni greci, apoi Sfântul Ioan, Sfântul Pavel și nenumărate alte mari personalități au fost inițiate în Misteriile Sfinte. *Forma* sub care învățătura a fost predată a variat considerabil de la o epocă la alta, aceasta fiind înfățișată sub diferite văluri tainice; dar, cum adevărul ultim pe care Misteriile îl comunică este întotdeauna unul și același, întotdeauna este vorba de una și aceeași doctrină. Ce a fost doctrina aceea și ce este ea încă, vom lua în considerare de îndată, în măsura în care vom putea vorbi despre ea și în măsura în care Masoneria o exprimă.